

Η ΦΡΑΓΚΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΝ ΒΟΙΩΤΙΑ ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ¹⁾

Διὰ τούς μελετῶντας τὴν ἱστορίαν τῆς φραγκοκρατίας ἐν Ἰεράρχης:
ἡ ἐν Καρδίτσῃ τῆς Βοιωτίας ἔκκλησία είναι μία τῶν σπουδαίων
ἐν τῇ χώρᾳ, ἀτε περιλαμβάνουσα ἐπιγραφὴν ἀνοτερομένην, εἰς ἡξαν
λόγου Φράγκου, τὸν Ἀντώνιον le Flamenc καὶ ἀνερχομένην εἰς τὸ
μοιραῖον ἔτος 1311, καθ' ὃ συνέδη ἡ κατάλυσις τοῦ φραγκικοῦ δου-
κάτου τῶν Ἀθηνῶν ἐν τοῖς τέλμασι τοῦ Βοιωτικοῦ Κηφισοῦ. Τὴν ἐπι-
γραφὴν ταύτην ἐδημοσίευσε δις δ Βυζιοπ =), ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγήν ἐπρο-
θυμούμην νὰ μάθω εἰς πολαν κατάστασιν εὑρίσκετο αὕτη καὶ νὰ λάβω
ἀκριβὲς πανομοιότυπον αὐτῆς, ἀπετάθην εἰς τὸν κ. D. Steel, τὸν δι-
ευθυντὴν τῆς Ἑπταιρείας τῆς Αίμινης Κωπαΐδος, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ
λάβῃ νέον ἀντίγραφον αὐτῆς. Ο δὲ κ. Steel φιλοτρόπων ἀποστελλεῖ
εἰς Καρδίτσαν τὸν Ἐλληνα χύτον ἰχνογράφον ἀπεκδύσεν ἀντίγρα-
φον τῆς ἐπιγραφῆς καὶ συγχρόνως ἐπεσκέψθη τὴν ἔκκλησίαν καὶ ἔλα-
βε τὰς ἐνταῦθα δημοσιευομένας φωτογραφίας.

Τὸ ἐνταῦθα δημοσιευόμενον νέον ἀντίγραφον οὐ μόνον παρέχει ἐν
ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὰ τοῦ Buchon ἐνίας διαφορὰς περὶ τὴν ὁρθο-
γραφίαν, ἀλλ' ἀποδεικνύει καὶ ὅτι ἐ Γάλλος λόγιος παρέλειψε σπου-
δαίαν προσθήκην εἰς τὸ ἔτος ἐν τέλει τῆς ἐπιγραφῆς, περιλαμβάνον-
σαν τὴν ἴνδικτιωνα, γῆτις, ὡς ὁρθῶς ἀναγράφεται, εἶναι ἡ ἐνάτη. Ἐν-
τεῦθεν δ' ἀποδεικνύεται καὶ ἄλλως, ὅτι τὸ ἔτος τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι
πράγματι, τὸ 1311, ἀνταποκρινόμενον πρὸς τε τὸ ἀπὸ κτίσεως κόσμου
ἔτος, στωιθ' (= 6819: καὶ ἴνδικτιῶνα ἐνάτην. Ἐπειδὴ δὲ ἡ παρὰ
τὸν Κηφισόν μάχη συνεκροτήθη τῇ 15 Μαρτίου τοῦ ἔτους ἐκείνου καὶ
ἐπειδὴ δ 'Αντώνιος le Flamenc, ἡ τὸ Φλάμα, ὡς ὀνομάζεται
ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἐπιγραφῇ, εἶναι γνωστόν, ὅτι ἐπέζησε μετὰ τὴν φοβε-
ρᾶν σφαγὴν τῆς ἡμέρας, ἐκείνης, διεκπιούμενα νὰ εἰκάσωμεν, καθ'
ἥν γυώμην ἐξήνεγκον ἀλλαχοῦ, ὅτι δ ναὸς τοῦ ἄγιου μεγαλομάρτυρος
Γεωργίου δ μνημονευόμενος ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἐκτίσθη κατὰ τὸ αὐτὸ
ἔτος τῆς μάχης κατόπιν εὐχῆς γενομένης εἰς τὸν ἄγιον πρὸ τῆς εἰς
τὴν μάχην συμμετοχῆς ²⁾).

Ο 'Αντώνιος le Flamenc, οὐ οἱ πρόγονοι φκουν ἐν τῇ Παλαι-
στίνῃ, μνημονεύεται κατ' ἐπανάληψιν τὴν πρώτην δεκάδα τοῦ δεκά-
του τετάρτου αἰώνος. Η γαλλικὴ διασκευὴ τοῦ Livre de la Con-

1) Ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ Journal of Hellenic Studies Τόμ. ΚΘ' (1909)
σ. 198 κ. ἐ.

2) La Grèce continentale σ. 217 — Recherches historiques Τόμ. Α σ.
409.

3) Μίλλερ—Λάμπρου 'Ιστορία τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἰεράρχη. Τόμ.
Α' σ 325.

μαρτυρεῖ, οὐδὲ ὁ διοδός τῶν Ἀθηνῶν Β' Δελαρᾶς
ζιώρισεν αὐτὸν βάζον καὶ ἐπίτροπον ἐπίτροπον ἐν Θεσσαλίᾳ τῷ 1303
καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ οὐδὲ τὸν συνετωτάτων ἀνδρῶν τῷ;
‘Ρωμανοί (un des plus sages hommes de Roumanie) καὶ
ὁ συνετώτατος δουκάτου (le plus sage dou du-
chame).’ Εν τῷ αὐτῷ δὲ χωρίῳ γίνεται μνεῖα καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀγ-
ιωνίου, τοῦ Ἰωάννου le Flamenc, ὃς κατέχοντος ἀρχῆν τινα ἐν
Θεσσαλίᾳ.. Ἀναμφιβόλως ή περὶ αὐτῶν περὶ τὰ τῶν Βλάχων, οἵτινες
ἐν τῷ τότε χρόνῳ, καθ' ἡ καὶ νῦν, πλησιάζοντος τοῦ χειμῶνος μετρι-
νόστευον ἐκ τῆς θεσσαλικῆς Καρδίτσης εἰς τὴν Βοιωτικήν, ἀγεδείκνυε
τούς δέ τοικεριμένους τούτους ἀνδρας εἰδίκωτάτους πρὸς τὴν ἐκ-
πλήρωσιν τοιαύτων ὑπηρεσιῶν. Μετὰ δὲ δύο ἔτη εὑρίσκομεν τὸν Ἀν-
τώνιον μεταξὺ τῶν μαρτύρων πρόξεως ἀναφερομένης εἰς τὰς κτήσεις
τῆς τότε δὴ τότε γενομένης ἐν γλίκου δουκίσσης τῶν Ἀθηνῶν τὰς κει-
μένας ἐν τῇ πατρίᾳ αὐτῆς Ἀννούλᾳ (Hainault).²⁾ Τῇ δὲ 2 Απριλίου
1309 ἀμφότεροι, δὲ τε Ἀντώνιος καὶ ὁ Ἰωάννης le Flamenc, παρ-
ιστάντο κατὰ τὴν μνηστειαν τῆς τότε χήρας δουκίσσης μετὰ τοῦ ἡγε-
μόνος τοῦ Τάραντος Καρόλου ἐν Θήβαις³⁾. Τῇ δὲ 23 μηνὸς ἀγνοου-
μένου, ἵσως τοῦ Σεπτεμβρίου, τοῦ 1308 δενετικόν τι ἔγγραφον⁴⁾ ποι-
ται μνεῖαν τῆς προθέσεως τοῦ Fiammengo Antonio δμοῦ μετὰ
τοῦ δουκὸς Ἀθηνῶν Γουΐδωνος Β', τοῦ Ροκαφόρτε καὶ Βενιφατίου
τοῦ Οὐηρωναίου περὶ ἐπιθέσεως ἐναντίον τῆς ὑπὸ τῶν Βενετῶν κατ-
εχομένης Χαλκίδος (Tentar l'imprese di Negroponte). Τῇ
δὲ 11 Αὐγούστου 1309 ἀλλο ἐνετικὸν γράμμα, ἀπευθυνόμενον Ἐ-
gregio militi Antonio Fiammengo, διδάσκει ἡμᾶς, δτι οὔτος
ἔξεμίθωσε τὸ κτῆμα τοῦ Πέτρου Κορνέρ, ἀπόντος καθολικοῦ ἱερέως
τῶν Θηβῶν, καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ μὴ ἔγχειρίσῃ τὰ ἔξ αὐτοῦ εἰσο-
δήματα εἰς ἄλλον πλήν τοῦ εἰς δν προετοίκον ταῦτα. Δευτέρα δ' ἐπι-
στολή, γραφεῖσα τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ἀπευθυνομένη εἰς τὸν δάιλον
καὶ τοὺς συμβούλους τῆς Εὐβοίας μνημονεύει καὶ πάλιν τοῦ Ἀντω-
νίου ἐν σχέσει πρὸς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν⁵⁾). Τέλος δ' ἐν τῷ καταλόγῳ
τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀρχόντων, μεθ' ὧν εὑρίσκετο ἐν ἐπικοινωνίᾳ ή δενετι-
κὴ τοικεία, καταλόγῳ συγταχθέντι τὸ πρῶτον πρὸ τῆς μάχης τοῦ
Κηφισοῦ καὶ εἰτα διερθωθέντι τῷ 1313, μνημονεύεται καὶ δ Seig
Antonius Flamengo miles⁶⁾). Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸ δνομα αὐτοῦ

1) Τόμ. Α' ἐκδ. Buchon σ. 409—10.

2) St Genois Drois primitifs . . . de Haynaut Τόμ. 1 σ. 897.

3) Αὐτόθι Τόμ. Α' σ. 215.

4) Lettere di Collegio φ. 6. [ἐν τῷ δημοσίῳ ἀρχείῳ τῆς Βενετίας].

5) Αὐτόθι φ. 91.

6) Η o p f Chroniques gréco—romanes σ. 178.

ζέν παρασημειούται δτι ἀπέθανε (decessit γη mortuus), δπερ ου μείωμα προσετέθη περὶ τῶν ἐν τῇ μάχῃ πεσόντων, ἀποδειχνύεται ἐντεῦθεν, δτι ὑπῆρξεν εἰς τῶν δλιγίστων ἐπιγραφών.

Εἰς τ' ἀσφαλῆ δὲ ταῦτα γεγονότα ἐν Hopf¹⁾ προσέθηκε καὶ τὴν ἄλλως μὴ στηριζόμενην ἐπὶ ρητῆς μαρτυρίας εἰκασίαν, δτι ἐν Ἀντίνιος ὑπῆρξεν αὐτὸς ἔκεινος δ «ἐν τῇ Ἀνατολῇ οἰκῶν Φράγκος». Τοῦτο λαβεῖ σύγχρονη μαρκιωνίας τῆς Βοδονίτης Ἰσαβέλλα καὶ διτις τοῦ 1286 διεξεδίχει τὴν διαδοχὴν τοῦ κάστρου τούτου πρὸς τὸν ἐξάδελφον κυρίου.

Η δε περὶ τῆς ἐνταῦθα ὁ λόγος ἐπιγραφῆς εἶναι ἐνωγραφημένη, επ. τοῦ κονιάματος τοῦ τολγού τῆς ἐκκλησίας, δτε δ' ὁ κ. Steel ἐπεσκέψθη τὴν ἐκκλησίαν ταύτην, τῷ 1907 καὶ κατὰ τὸ ἐνεστώς θέρος. τε μάχια τοῦ κονιάματος ἀποσχισθέντα καὶ κιγδυνεύσοντα νὰ πέσωσι, πειλουν καταστροφὴν μέρους τῆς ἐπιγραφῆς. Ήλαργγεῖλε δ' ἐνμεγάλης τὸν μηχανικὸν αὐτοῦ νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ ιερέως καὶ τοῦ διγμάρχου τῆς Καρδίτσης περὶ τοῦ ἀρίστου τρόπου τῆς ἐπιτακτικῆς τοῦ διερραγότος κονιάματος χάριν παρεμποδίσεως τῆς καταστροφῆς. Ήπ.' Ετης δέ μοι ἐγνώρισεν δ. κ. Steel, δτι, δτε εἰδε τὴν ἐκκλησίαν τὸ πρῶτον τῷ 1880 «ἡ παρέκτασις τοῦ πρὸς δυτικὰς ἡκρου», γάτις γίνεται σαφῶς δρατή ἐν ταῖς φωτογραφίαις, «δὲν εἴχεν ἀκόμη κτισθῆ, ἐν δὲ τῷ ἔκρηψ ἔκεινῳ ὑφίστατο ποιά τις ἔξεντρη, κατεσκευασμένη ἐν πονδύλων ἀρχαίων κιόνων». Κατόπιν τῷ 1912 ἐπεσκέψθην μετ' αὐτοῦ τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἶδον ἰδοις ὅμμασι τὴν ἐπιγραφήν :

Ἐπειδὴ δὲ τὰ διβλα τοῦ Buchon εἶναι σπάνια, ἀναδημοσιεύω ἐνταῦθα τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἔκδοσιν τῆς ἐπιγραφῆς.

ΑΝΗΓΕΡΘΗ Ο ΘΥΙΩΣ ΚΕ ΙΙΝΣΕΠ-
ΤΟΣ ΝΛΟΣ ΤΟΥ ΙΙΙΟΥ ΜΕΓΑΛΟΜΗ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΗΑ ΣΙΝΕΡΓΙΑΣ ΚΕ
ΠΟΘΟΥ ΠΟΛΛΟΥ ΤΟΥ ΘΕΩΣΕΒΕΣΤΑΤΟΥ
ΚΑΒΑΛΑΡΙ ΜΙΣΕΡ ΑΝΤΟΝΙ

ΛΕ ΦΛ. ΜΑ

ΟΔΕ ΤΕΛΟΣ ΗΛΙΦΕΝ ΠΟΛΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ
ΟΔΕ ΤΕΛΟΣ ΕΥΡΕΝ ΗΣΤΟΡΗΑ ΑΥΤΑ
ΠΑΡΑ ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΙΕ-
ΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΚΕ ΚΑΘΕΓΟΥΜΕΝΟΥ
ΚΑΙ ΝΙΚΟΔΕΜΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ
ΤΟΝ ΑΥΤΑΔΕΛΦΩΝ ΤΟΥ
ΣΑΝΑΚΕΝΕΣΑΝΤΑΣ ΤΟΝ
ΗΚΟΝ ΤΟΥΤΟΝ.
† ΕΤΙ ζΩΙΘ †

1) Hopf ἐν τῷ Allgemeine Encyclopädie τοῦ Ersch καὶ Gruber Τόμ. 85 σ. 321, 360, Πρόβλ. Journal of Hellenic Studies Τόμ. ΚΗ' σ. 238.

"Ενεκα ὅτε τῶν πολλῶν παραγγύσεων τοῦ Buchon, παραθέτομεν ἐνταῦθα διὰ μικρῶν γραμμάτων τὴν ὁρθὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιγραφῆς κατὰ τὸ εἰκονιζόμενον ἐνταῦθα ἀντίγραφον τοῦ ἴχνογράφου τοῦ κ. Ντεελ, τηροῦντες μὲν τὰς ἀνορθογραφίας τοῦ πρωτότυπου πρεσβύτερούς δὲ τὰ πνεύματα καὶ τοὺς τόνους.

Ἄνηγέρθη ὁ Θῆος καὶ πάνσεπτος ναὸς τοῦ ἀγίου μεγαλομάρτυρος.

Γεωργίου δῆμος αὐγεργείας καὶ (ἢ καὶ;) πόθοι πολλοῦ τοῦ θεωπεβεπτάτου

Καβαλάφη μησέρδη Ἀντόνη τὲ φλάμα

Οδε τέλος ἡλιφεν πολῶν μαρτίρων δδε τέλος εῖρεν

ηστωρία μάντη παρὰ Γερμανοῦ ιερωμονάχου καὶ καθη-

γοικένου καὶ Νικοδήμου ιερωμονάχου τὸν αὐταδες [λ]

ιρυν τοις ἀνακενησαντα τῶν ἡκον τοῦτον

† ετ .Σωιθ' ίνδ. Θ' †.